

Бабуся у білому капелюсі (збірка)

Галина Олійник

Село Дивне

Минули останні травневі дні, і настало літо – розпочалися канікули. Цілими днями Євгенко з друзями, які зазвичай звали його Жека, гуляли у сусідніх дворах, у сквері... біля гаражів... А коли набридало – вся дружня компанія йшла до Жеки грати в комп'ютерні ігри, лишаючи після себе гармидер у квартирі. Тривало це доти, поки батьки не

відвезли хлопця до його рідної тітки – в село, що знаходилося за сто кілометрів від їхнього міста.

Дуже зраділа тітка Ніна його приїзду. Тепер її донечці буде веселіше... Женя також радів. Йому приємно було, як його зустріли родичі, і не тільки... Коли зайшов у двір, до нього, грайливо гавкаючи, підбігла собака – облизнула руку, стала весело стрибати... Теж була рада!

Над подвір'ям линув веселий стукіт: це лелеки цокотіли своїми червоними дзьобами, по черзі вигинаючи шиї.

– Ой! Це ж лелеки! – тільки й вимовив здивований Женя.

Лелече гніздо височіло на стовбурі, що лишився від засохлого клена.

Село... та ще й Дивне! Женя тут був уперше Зазвичай родичі самі приїздили до них погостити. Він привітався з двоюрідною сестричкою – Катрусею, оглянув будинок, подвір'я, надивився на кроликів... на квочку з курчатами... помилувався лелеками і вийшов на вулицю...

Він поважно походжав перед двором... Спину тримав прямо, не човгав... Його тішило, з якою цікавістю на нього, міського хлопця, дивились дівчатка з сусідського двору... Дивувало і те, що довкола бігають кури, гуси, качки, а вдалині з пасовиська повертаються корови, яких зі словами "Ану пішли, рябі, руді, чорняві..." весело підганяли пастухи. На відміну від міста, у селі було напрочуд спокійно, якщо не зважати на гавкіт собак. Люди ж були дуже привітними. Не встигли його побачити – вітаються і примовляють: "Молодець, що приїхав погостити! Чи надовго?"

– Не знаю! – відповідав Євгенко... Йому все здавалося новим, незвичним... Та наступного дня радість від приїзду розтала – напала хандра.

Занудьгував так, що не хотів виходити не те, що з будинку, а й з кімнати: не вистачало йому друзів з міста. І коли Катя запропонувала йому піти з нею на вулицю – не захотів, зачинившись у кімнаті. Дівчинка пішла гуляти сама.

Під вечір хандра відступила. Женя повеселішав, вийшов у двір, а потім попросився у тьоті пройтися вулицею.

Вона відпустила, але веліла повернутися до того, як надворі почне смеркатись.

– Гаразд! – сказав хлопчик, гримнув хвірткою і побіг вулицею, оглядаючи двори, будинки... Біля крайнього двору, що сірів біля гаю, помітив рясну черешню, підійшов... У дворі не було собаки, то ж він спокійнісінько став рвати ягоди.

– О! Солодкі, соковиті... – промовляв задоволено. І, наївшись вволю черешень, побіг стежкою, що в'юнкою мережкою манила в березовий гай.

...Сонце поволі котилось до обрію. На смугастих березових стовбурах застигли вечірні промені... Довкола чарівним співом озивались пташки. Вгорі ласкаво шепотілося листя... У траві дзвеніли цвіркуни... Гай таємничо зітхав, прощаючись з сонцем до ранку. Внизу між дерев метушилися стомлені мухи. Неподалік сонно пищав комарик...

– Як гарно! – із захватом прошепотів хлопчик і, забувши наказ своєї тітоньки, сів на повалену колоду, глибоко вдихнув запашного повітря і став слухати тиху розмову птахів, комах, землі і вітру... Так заслухався, що й не помітив, як до нього хтось підійшов.

– Хлопчику... Хлопчику! Скоро стемніє... Поспішай додому!

Євгенко відкрив очі: перед ним стояла бабуса у величезному білому капелюсі. Замріявшись, він аж ніяк не чекав когось перед собою побачити... Його серце стрепенулося в грудях, як шалений горобець... він зірвався з місця і, не задумуючись, побіг стежкою, незважаючи на те, що йому вслід кричала незнайома бабуса.

Довкола смеркалося... Невдовзі стало майже нічого не видно. Євгенко заблукав. Не знаючи, як вибратись з гаю, він тер долонями вологі очі: йому було страшно.

– Доведеться тут пробути до ранку, – журився він.

Тільки-но це промовив, як позаду почулося:

– Куди ж ти побіг?... Кричала тобі, щоб не звертав зі стежки... А ти не послухав і побіг праворуч – до болота.

Женя зрадів – упізнав бабусю, капелюх якої "світлою хмаркою" вимальовувався у

темряві. Бабуся вивела його з гаю, він подякував їй і побіг скоренько додому.

Ох, і дісталось йому того вечора! Тітка насварила, налаяла і наказала, щоб взагалі не виходив на вулицю.

Так увесь наступний день він провів у дворі.

- Підеш зі мною гуляти? - питала Катя, йдучи до подруг, і, коли він не відповів, показала йому язика, і зникла за хвірткою.

- Та я тобі зараз... - недоказав він, пригрозивши.

- Ага... Спробуй! - засміялася дівчинка.

Женя шаленів від образи. Ще його, міського парубка, так ніхто не попускав, як тут, у якомусь далекому селі. Йому хотілося усістись посеред двору і заревіти, як тітчина корова. Та він розумів: якщо бунтуватиме - про вчорашній вечір неодмінно дізнаються батьки, і тоді не бачити йому свого комп'ютера.

Трохи заспокоївшись, Женя вирішив: буду поводитись добре, тітонька подобрішає - і відпустить гуляти.

Він слухався, допомагав підмітати подвір'я, годував кульбабою кроликів, сапав разом з тіткою город і навіть був ввічливим з Катею. Тітка Ніна похвалила. І коли він попросився пройтися селом, відпустила зі словами:

- Ти ж гляди...

Значення і серйозність цих слів хлопець розумів з одного лише її погляду.

- Добре, повернуся до сутінків! - сказав і побіг широкою вулицею. Біля крайнього двору поласував черешнями і знову вирушив до гаю - дуже ж кортіло подивитись йому на болото.

Женя спішив, біг стежкою, а над ним мерехтіли пишні березові крони... щебетали пташки... Сонце висіло високо над деревами, наче стигла соковита черешня: до вечора було ще довго. У глибині гаю звернув він праворуч і скоро помітив, як пташині пісні змінило жаб'яче квакання: він опинився біля болота. За очеретом, у легкому тумані м'якою пухнастою ковдрою розстелявся зелений мох, подекуди вкритий водою...

- Будь обережним! Болото може затягнути, - почув він знайомий голос. Неподалік, з повним кошиком грибів стояла та ж сама бабуся - у білому капелюсі.

"І як я її не помітив? Якась дивна ця бабуся... Взялась невідомо звідки", - подумав він.

Старенька підійшла ближче... Подивилась на нього, посміхнулася... А тоді окинула поглядом зелене болото...

- Колись з цього болота видобували торф, виготовляли брикети палива, а також ґрунт для теплиць, квітників... - сказала вона, і хлопчик пригадав, як мама одного разу принесла з крамниці пакунок з ґрунтом і посадила у нього кімнатну рослину. Євгенко дививсь на яскраво-зелені шапки моху і йому здалося, що бабуся дещо перебільшує... про те, що болото може затягнути.

- А якщо минати калюжки... йти тільки по зеленому... - затягне? - поцікавився він.

- Так! Під цим красивим зеленим килимом ховається глибока багнюка. Хоча від болота є користь, воно все ж дуже небезпечне!

- О... Дивіться, щось визирнуло з під моху!
- Це вуж. Їх тут багато... Так, як і комах, плазунів, жаб, жучків...
- А як же це?... Невже їм подобається багнюка?
- Аякже! Для них це не просто болото, а царство тиші і спокою.

Євгенко замислився. Бабуся помітила його зацікавленість і, показавши рукою на болото, розповіла давню легенду:

- Колись на місці цього болота стояв високий палац. У ньому жив старий цар, що заздрих усім на світі: і людям, і звірям. Якось у його покої заповзла жаба та й каже: "У тебе, царю, є все: і золото, і срібло, і повні загони худоби, багато слуг... У тебе молода красива цариця, а ти все заздриш. Якщо не припиниш, то коли помреш - твоє царство перетвориться на болото, і душа твоя не знатиме спокою, оберігаючи його від людей".

- Так і сталося, - сказала бабуся, поправляючи свій капелюх. - Відтоді тут зеленіє болото, над яким постійно розвівається туманець. Люди бачать його і не йдуть далі. Кажуть, що цей туман - душа того заздрісного царя.

Щоб Євгенко не потрапив у якусь халепу, бабуся взяла його за руку, і вони пішли стежкою. Біля двору, де росте рясна черешня, вони вийшли з гаю. Бабуся сіла на лавку. А Женя подякував їй і побіг додому.

Більше йому не кортіло у гай і, коли Катруся запропонувала піти погуляти у луках, охоче погодився.

Там виявилося розкішно і затишно. Пригрівало сонечко... від тихого вітру на вербах шелестіло листя... духмяна соковита трава лоскотала босі ноги. Під кущиком живокосту, що скромно схилив пучечки своїх фіолетових дзвоників, Женя помітив смугастого равлика і подарував Катрусі, якій ніяк не вдавалось спіймати метелика.

Діти раділи, качалися у траві... аж поки не натрапили на завітчану галявинку, де легкими ажурними хмаринками квітували смолка і куряча сліпотка. Посеред галявинки стояла руда коза і задоволено жувала ці жовтенькі та рожеві квіточки.

- Ах! Яка вредна коза! Ось так, безжалісно нищить квіти... - схвильовано вигукнула дівчинка.

- Ану пішла... Геть звідси! - проганяв козу Євгенко.

Гнали вони тварину луками, повз городів, до двору, де хатинка, мов грибок, росла із землі і віконцями поглядала на гай, слухаючи, як об її стріху тарабанять кісточки від соковитих черешень, якими щойно поласували шпаки.

Біля двору коза угледіла густий спориш і заходилася пастися... Євгенко приліг на траві і з цікавістю стежив, як коза висмикує кучеряві кущики споришу і, дивлячись то на небо, то на гай, жує...

А Катя побігла до черешні.

- Ці ягоди такі смачні! Женю, іди - скуштуй.

- Та я цих ягід ще вдома об'ївся... Мама купувала щодня, - підбрехнув він.

- Ну, як хочеш... А я поласую, - сказала дівчинка, нахилиючи до землі рясні віти.

Женя лежав на зеленій споришевій перині, мружився від сонця... І тут йому почулось, як здалеку хтось гукає:

- Же-е-е-ка! Же-ка! Ну де ж ти є?

Він підвів голову... дещо розгубився від несподіванки: "Ой... Хто ж це дізнався... і зве мене так, як друзі з міста? Напевно, хтось вирішив, що це я рву черешні, і йде сюди, щоб налаяти".

- Зараз декому попаде... - прошепотів він, хитро подивившись на Катю. - Все ж таки є вища справедливість... Це тобі за те, що мене дражила!

- Жека... Жека, обізвись! Пора доїтись! - чулося десь поза городням.

- Не зрозумів... - вимовив він і заліг у траві.

Лежить... І не терпиться йому подивитися.

Визирнув-таки... І побачив бабусю у білому капелюсі, що прямувала з відерцем у його бік.

Він підхопивсь. Зробив крок назад, щоб дременути від дивакуватої бабусі, та зачепився за скуповджену споришину і впав. А бабуса... пройшла повз нього - до своєї кози.

- Мекка! Моя Мекка... Чому ж ти не озивалася? - примовляла старенька, гладячи тварину... Сіла. Поставила відерце і стала її доїти.

"Чуднота! Це виходить... кликала бабуса козу - Мекка, а я не розчув і подумав, що мене - Жека... Оце й так!" - засоромився Женя.

Після того, як здоїла козу, бабуса, підвелася... Глянула на нього здивованого і питає:

- Що, ніколи не бачив, як доять козу?

А він як сидів мовчки, так і сидить.

- Що це з ним, Катеринко?

- Мабуть, перегрівся на сонці! Женя з міста і не звик до жарких сонячних променів, - скоренько відповіла дівчинка.

- Й-у-и, - прогудів хлопець замість "Хто не звик?".

Потім підвівся. Він намагався не подавати виду, що не розчув ім'я кози і надумав собі казна-що.

- Євгенку, якщо будеш приїздити до нас у село частіше, то неодмінно звикнеш до сонця, - з посмішкою сказала бабуса і пішла до свого двору, що зачаївся у затінку розлогої черешні... Відчинила хвіртку та й каже:

- Ідіть, мої хороші, напою вас козячим молоком! До молока є смачні медові коржі.

Катруся, не вагаючись, побігла до бабусі... Женя пішов теж.

Дуже смачним, солодким виявилось тепле, з пухкою пінкою козяче молоко, що пахло літом, сонцем і квітами.

Діти подякували старенькій і попростували додому.

Тільки зайшли у двір, як Катеринка відразу повідомила своїй мамі, мовляв: - А Женя перегрівся на сонці!

- Невже перегрівся?! - хвилювалась вона, потім доторкнулась його чола і сказала: - Схоже, що так! Іди, Женю, в дім, приляж на канапі...

Євгенку не хотілося йти, та він мовчав.

Кожного разу, коли Катя вимовляла його ім'я, хлопцеві не терпілось сказати: "Зви мене Жека!".

Та сказати це він так і не наважився... Він згадував пригоду з бабусиною козою, усміхався і примовляв:

- Кумедна ця бабуса... у білому капелюсі... Це ж треба було так назвати козу - Ме-е-к-ка!

20.05.15 р.

Пастушок

Тривало сонячне літо.... Євгенко гостював у родичів... Тато і мама попервах телефонували щодня - дізнатися, як він. Незвично було їм без нього. Хлопчик теж сумував за ними, а тоді перестав... Інтерес пізнати тутешні місця виявився сильнішим, аніж бажання повернутись додому: до рідного міста, до батьків, до друзів...

- Женю, допоможеш відпасти череду? - якось увечері запитала тьотя. Катрусин татко вже який рік, з весни до пізньої осені, працював у столиці

будівельником... Тож управлятися по дому та господарству їм більше доводилося самим.

- А чому б і ні!.. - відповів Женя, коли почув, що корів випасають під лісом. "Заодно прогуляюся", - подумав, оскільки і так хотів сходити до соснового лісу, що мрів вдалині.

- От і добре, - сказала тітонька і, поглянувши на годинник, продовжила: - Тобі треба гарно виспатися... Бо прокидатися вдосвіта.

- А Катеринка з нами буде? - поцікавився він.

- Ні, вона залишиться вдома - приглядати за господарством. У нашому селі корів не багато - удвох впораємося.

"Чудово! - зрадів Женя. Хоч там, на пасовиську, Катя не стежитиме за кожним моїм кроком... Якщо пощастить, то у лісі побачу, або знайду щось цікаве".

Якби ж то Євгенко знав, як йому тяжко буде прокидатися спозарана! Вдягатися. Вмиватися. Снідати, коли ще зовсім не хочеться, і на весь день іти пасти корів.

Зранку було прохолодно. Сонце врочисто котилось з-за обрію... Воно ще не встигло обігріти росянисті простори... Повітря пахло вологою свіжістю, снагою шовкової паші... деревієм і будяками, що колючими квітами дивились у небо, промовляючи грайливим рожевим поглядом: "Ось нас... зірве не кожний...".

Корівки наближались до пасовиська, збиваючи на травах росу, обходячи кущі будяків... Женя ішов позаду і, хрюпаючи калошами, спав на ходу.

- Женю! Підганяй, а то ці два десятки корів розбредуться луками, - гукнула тітонька, йдучи попереду череди.

Долаючи сон, хлопчик згадав, що у його торбинці є вода. Дістав пляшечку, умився... Збадьорився і прискорив кроки.

Череда згуртовано йшла все далі й далі, і вони скоро опинилися біля річки, від якої до лісу було рукою подати. Корови зупинились, охоче запаслися... Тітонька придивлялась за ними з одного боку, а Євгенко - з іншого, щоб жодна з них не

перейшла річку і не прибилася до іншої, величезної череди, що вервечкою ішла від ферми.

Хоча корів у тій череді було значно більше, ніж у їхній, Женя цим не переймався. Його цікавило інше: чи є в лісі ягоди? І сам, не знаючи чому, він згадав бабусю у білому капелюсі.

"Цікаво, чи ходить вона у цей ліс?.." – подумалося йому, коли він кинув погляд у золоту далечінь – на обриси лісових красунь-сосен, що таємничо виринали з вранішнього серпанку.

Корівки, попаски, йшли у бік лісу, що, немов задумливий вартовий, оглядав з пагорба луки. Напасшись, вони, полягали у затінку: яка корова – спала, а якась – просто лежала і спостерігала за тим, що коїться на іншому березі річки.

З лісу ще віяло прохолодою місячної ночі, хвоєю, чебрецем, суницями та грибами. Тьотя Ніна розстелила ряденце і зі своєї торбини на рушничок виклала: хліб, сало, молоко, варені яйця та квашені огірочки.

– Женю! Ходи сюди... – гукнула вона і, коли він підійшов, мовила: – Корівки хай відпочивають, а ми під'їмо трохи.

– А я не хочу їсти... – відказав хлопчик і замріяно подивися на ліс. – Хотілося б погуляти в лісі.

– То йди, пройди. Тільки далеко не заходь, щоб не заблукати.

– Дякую! Дякую, тітонько! – зрадів Женя і побіг.

У лісі було казково! У його таємничій зеленій тиші чарівничо щебетали пташки... Поміж сосен, які, йому здавалось, сягали сонця, він стрімко піднявся на лісовий пагорб. Звідти, як на долоні, було видно все: і луки, і річку, і сусіднє село, навколо якого розстелились широкі зелені поля.

– О... – затамувавши подих, видихнув він. Такої краси Женя ніколи не бачив... і йому захотілось сказати про це на весь край:

– Еге-ге-ге-ге-е-й! – розкотилось луною.

Щасливий, він стояв на пагорбі... оглядав обціловані сонцем мальовничі простори, злеліяні небом і духмяним ранковим вітром... як раптом неподалік у кущах почувся шурхіт.

"Мабуть, це якийсь звір... щось там шукає, а можливо, й живе" – подумав Женя і став потихеньку підходити, щоб подивитись.

"А якщо там вовк... Чи зможу я утекти?.." – раптом промайнуло в його думках і він зупинився... Та потім відігнав цей несподіваний страх: він чув, що вовки на тих, хто їх не боїться, не нападають.

Та ось... з-під кущів показався білий капелюх... Женя упізнав бабусю, яка теж його помітила.

– Дивись, не скотися із пагорба! – гукнула вона, складаючи у пучечок якусь дрібнолисту, завітчану золотавим цвітом, траву.

– А що це за така трава? – поцікавився Євгенко, як бабуса підійшла до нього ближче.

- Це звіробій. Його сушать, щоб взимку заварювати чай і подумки линути в літо.
- Невже від цієї трави з'являються крила?
- Можна сказати і так...

Почувши це, хлопчик став і собі рвати звіробій. І, зробивши гарний пучечок, перев'язав його тонкою стеблиною.

- Бабусю, а чому ця трава так зветься? Звіробій... Вона що, може вбити звіра?
- Ні... - посміхнулася бабуся. - Тим більше, що звірям не подобається її смак, і вони її оминають. Щодо назви цієї незвичайної трави, то під словом "звір" давні знахарі розуміли інше: хворобу, яка знесилювала людину, а іноді забирала і її життя.

Женя з цікавістю слухав бабусину розповідь, роздивлявся дрібненькі листочки, квіточки звіробою... Як знов зашелестіли кущі.

- Що це?
- Мабуть зайчик... або їжачок, - сказала старенька.

Невдовзі з кущів показалася руда мордочка... спинка... А потім довгий пухнастий хвіст. Доросла лисиця, виграючи своєю розкішною яскравою шубою, прямувала до них.

Женя спершу занервував... Потім подивився на усміхнену бабусю і заспокоївся.

- Не лякайся... Вона і сама тебе боїться. Бачиш, спинилась... Вагається: йти... чи не йти... - спокійно сказала старенька і додала: - Це моя подруга. Я зву її Цариця!

- Як це - подруга? - не розумів хлопчик.

- А так... Одного разу, коли ця красуня була ще маленькою, то потрапила у капкан. Я знайшла її випадково... Принесла додому... І, коли її лапка загоїлася, віднесла назад - туди, де і знайшла її... Відтоді, коли вирушаю до лісу, беру для неї гостинчик... Іноді зустрічаю її на галявинах, а іноді - й ні, бігає десь лісовими стежками.

- Іди, Царице... Іди до мене... Не бійся. Це хороший хлопчик!

Коли бабуся дістала з кишені грудочку цукру, лисиця змахнула хвостом, підійшла ближче... Обережно взяла її з бабусиної долоні і з'їла.

Старенька гладила лисицю по спині, а вона задоволено дивилася їй у вічі.

Євгенко з подивом стежив за лисицею, а потім мовив:

- А я... пасу корів.
- От молодець! Але... тебе, напевно, чекають.
- Напевно... Та я ще хочу нарвати суниць...
- То чого ж ми тут стоїмо?! Неподалік є чудова галявина! А ти, Царице, біжи! Біжи! Лисиця послуhalася. Побігла, спустилася з пагорба і зникла у соснах.

Бабуся з Євгенком теж пішли і невдовзі опинилися на великій рясній галявині. Довкола з-під лапатоного зеленого листя визирали, поблискуючи на сонці, що текло крізь пухнасте зелене верхів'я, червоні ягідки.

- Та їх тут... - дивувався хлопчик. - А пахнуть як! - приказував він, зриваючи суниці в долоню і потім, коли вона була повна, ласував ними і рвав ще.

- Суниця - диво соснових лісів! - сказала бабуся. - Її листочки не менш корисні й пахучі, ніж ягідки. Їх сушать і взимку заварюють чай.

Бабуся не стільки рвала суниці, як милувалася лісом. Наче до когось рідного, вона

горнулася до високої сосни, задивлялась на її померезаний зморшками стовбур, пухнасту крону...

- Бабусю, а лосі живуть в цьому лісі? - несподівано запитав Євгенко, згадавши, як цікаво розповідала про них на уроці вчителька.

- Живуть! І лосі... і кабани, і косулі, і зайчики, і єноти...

- А вовки?

- І вовки живуть...

Почувши про вовків, хлопець згадав про череду... Йому здалось, що минуло дуже багато часу відтоді, як він відправився в ліс.

- Певно, мені пора... Піду! - сказав він.

- Зажди! Підемо разом. Самому тут не довго і заблукати.

- А Ви? Ви ж не заблукали?!

- О, хлопчику... Я знаю цей ліс, як своє подвір'я... Хоча... коли була ще маленькою дівчинкою, то заблукала. Плакала! Кликкала!

- І Вас знайшли?

- Знайшли... Хоч і довгенько шукали, а все ж знайшли! - посміхнулась бабуса і вигукнула:

- Обережно! Не наступи...

Женя схаменувся, придивився... і побачив блискучі шляпки грибів, що, наче руді курчата, розбрелися у тонкій шовковій траві.

- Це - маслюки! - сказала бабуса, нахилилася і стала їх рвати.

- А нічого, що ви їх так... з корінням... викручуєте.

- Саме так і треба рвати гриби... І тоді ліс довго-довго радуватиме, всіх, хто їх знає, - зауважила вона і віддала йому маслюки.

Невдовзі вони з бабусею прийшли на знайоме Жені узлісся.

Під високим літнім сонцем, поблискуючи павутинками, розімлівали луки. Корівки спокійно собі лежали, звільна мантиляли хвостами, проганяючи мух і кусючих оводів.

- Відпочивають! - вимовив Женя і поспішив похвалитися тітоньці, якого пахучого він нарвав звіробою... розповісти про лисицю-царицю... й суніці... З пучечком звіробою, з повною жменею молоденьких маслюків він чимчикував, гадаючи, що бабуса йде слідом.

- Ми з бабусею натрапили на величезну галявину суніць... - радісно сказав він. - А ще, коли ми стояли на пагорбі, до нас підбігла... - недоказав Женя, бо хотів, щоб бабуса сама розповіла про лисицю... Та коли обернувся - нікого не побачив.

- Зникла... - розчаровано мовив він і відвів погляд.

Тітка Ніна зрозуміла, про яку бабусю каже племінник. Оскільки і сама любить спілкуватися з нею. Та і взагалі... Хто не знає у їхньому невеличкому селі цю незвичайну бабусю?!

- Не засмучуйся! Сідай краще обідати.

Пообідали. Тьотя підвелась... подивилась на череду, а Євгенко поправив рядничку і приліг, підсунувши під голову долоні. І, хоча повіки самі закривалися, він так і не зміг

заснути: то мухи лоскоталися, то овід кусав, то гучним "му-у-у..." озивалася поряд якась із корів. Він підвівся.

- Чого схопився? Поспи трохи... - озвалась до нього тітонька, що неквапно проходила навколо відпочиваючої череди.

- Поспиш тут!

- Звісно, спати в луках - це не те, що в хаті - на ліжку. Тут і мухи, тут і мурахи, і все, що завгодно заважає заснути... - сказала вона і, бачачи, що він не збирається спати, продовжила: - Я трохи полежу, а ти, Женю, наглядай за коровами. Якщо якась направиться до річки - іди слідом і, коли вона нап'ється води, віджени.

Євгенко ходив між кошлатими купинками трав, дививсь за коровами, розмахував палицею, наче самурайським мечем... Потім підійшов до тітоньки.

- Хоч Вам вдалося заснути, - стиха прошепотів він, ще раз обійшов череду і підійшов до річки.

Над річкою тихо схилились верби. Ласкаво зітхаючи, ронили у воду свої пінисті сльози... В траві дзвінко сюрчали кузьки... Над осокою, ряхтіючи* крильцями, кружляли бабки. Таких маленьких, синіх він ніколи не бачив.

Хлопчик підійшов до води ближче і почув, як щось бльовкнуло.

"Напевно, це грає риба!" - подумав він. Придивився між хвиль... Нічого там не розгледівши, він трохи походив берегом, а потім у верболозах помітив вузеньку кладку. Пройшовся по ній... і опинився на іншому березі.

Тут було так само зелено... гарно... Щоправда, не було лісу... і росло багато високої, завітчаної рум'яними квітами трави іван-чаю. Євгенко бачив, як вдалині пасуться фермерські корови, як хтось на коні верхи їх

*Ряхтіючи - мерехтячи, виблискуючи.

відганяє, відвертає від річки, що сріблясто-блакитною стрічкою звивалася луками, відділяючи два береги, а також череду фермерських корів від домашніх.

"Як же той вершник так вправно це робить! Корови його слухаються - п'ють воду... і самі йдуть від річки - вертають до своєї череди... І як у нього так вправно виходить? - не розумів Євгенко, бачачи, що той вершник пасе череду один. - Мабуть, це тому, що в нього довжелезний батіг", - подумав він, почувши вдалині гучні виляски.

Женя стояв у затінку верб, серед духмяної соковитої трави, як зачарований дививсь в розімліло-сонячну, лунку далечінь і стежив за вершником, що на білому коні об'їжджав величезне фермерське стадо.

- Якби ж то у мене був кінь... То б виходило не гірше... А можливо, і краще за нього, - зітхнув Євгенко.

Вершник ніби відчув сказані ним слова і невдовзі був поряд.

- Тобі пощастило пасти сьогодні, - сказав він після того, як привітався.

- А чому це?

- Погода сьогодні хороша... Ти ж... уперше пасеш череду?

Прикриваючись долонею від сліпучого сонця, Євгенко поглянув на хлопця: той маніжно зачесав пальцями неслухняне яскраве, як сонце, волосся, що спадало на очі,

на вуха і сягало майже плечей, а потім якось незвично поправив свого картуза.

"І звідки йому відомо, що я пасу вперше?" – подумав Женя і мовив:

– А ти... Постійно пасеш оцю величезну череду?

– Під час літніх канікул. Мій татко завідує он... тією фермою, – сказав вершник і рукою показав в далеч, на побілені хліви і загони, що маячили на тлі зеленого роздолля.

Почувши це, Женя подумав: "Зрозуміло, звідки він знає, що я, вперше, пасу корів... Він же тут часто буває!".

– До речі... Як тебе звуть? – озвався до нього рудоволосий, що й не збирався злазити з коня.

– Женя!

– Мене теж! – посміхнувся веселий вершник і, подивившись на свою череду, спішно сказав: – Ну, бувай... Можливо, ще побачимося!

– Можливо... – само вирвалося у Євгенка, що теж подумав про корів, за якими йому доручено дивитись.

Кладкою він перейшов річку, із-за верболозів побачив корів, що мирно відпочивали під лісом... Зрадів і, стрибаючи по горбочках трави, направився до них.

З його думок не виходив той зухвалий вершник... Йому здалося, що той хлопець не набагато старший за нього.

– Задавака! Звичайнісінький сільський задавака, хоч і тезко*, – раз у раз повторював Женя.

Тітка почула, що він іде... Підвелась... Подивилась навколо...

– От молодець! Корівки всі на місці... – похвалила вона, сказавши: – Тепер я нагляну за ними, а ти, Женю, відпочинь. Якщо хочеш... ось... полистай мій журнал... а чи пройдиш узліссям...

Неквапно, задумливо, хлопчик відійшов від розстеленого ряденця, поряд з яким лежали їхні торбинки, від череди, і підійшов до великої сосни, що осторонь лісу виросла в луках... Присів... обперся об її стовбур... Від того, що рано прокинувся і багато находився, він почувався виснаженим.

*Тезко — людина, що має те ж саме ім'я.

У ліс йому не хотілось... гуляти луками – теж... Він дивився на зелену лиштву* землі, на блакитно-сонячні обрії і мріяв, щоб скоріш настав вечір... щоб завернути корів і погнати додому. Але сонце ж... так високо, і до вечора – ще пасти і пасти... Аж раптом... йому захотілось скупатися в річці.

Тітонька дозволила.

– Іди... Ріка неглибока! – сказала вона й додала: – Там, під берегом живуть раки...

– А звідки Ви знаєте?

– А знаю... Коли я була такою, як ти, то купалася тут і частенько діставала їх з нірок.

Почувши це, Женя поспішив до річки. Відшукав похилу піщану місцинку і, роздягшись, зайшов у воду. Вода була прозора і тепла, як молоко... Річка – і дійсно –

виявилася неглибокою: на середині йому – по пояс. Жені це дуже подобалося, адже він не вмів плавати.

– Спробую пропливти до вербового віття, – сказав він, поглянувши на гілку, що схилилась до середини річки. Ліг на хвилі, відштовхнувся руками, а потім ногами. Спершу у нього не виходило втриматись на воді і пропливти... А тоді вийшло.

– У мене вийшло! Я пливу! – вигукував Євгенко і плавав від одного берега до іншого, і навпаки. За цим приємним заняттям він забувся про раків, що жили в уривчастому глейстому березі... Згадав лиш тоді, як наплавався. Оглянув берег... і, обмацуючи його руками, побрів...

– О... Здається, знайшов нірку.

На жаль, ця нірка виявилася порожньою... Наступна – теж. І всі інші також були порожні.

*Лиштва – кайма.

"Можливо, біля кладочки водяться раки..." – подумав хлопчик. Та, добрівши до кладки, збагнув, що тут глибше, та і берег вище, ніж там, де він плавав... Та і дно було іншим – слизьким.

– Як же намацати нірку? – роздумував він, опинившись по груди у воді. – Нічого не вдієш – треба пірнати, – вирішив і, не знаючи, вийде це в нього чи ні, все ж таки спробував. Після декількох спроб – він уже пірнав, як окунь... Намацав нірку і витягнув рака. А той, коли він вже дістав його із води, вчепився клешнею за палець.

– Ач... який великий! – радів Женя і, оглядаючи рака, вивільнив палець. – Хоч і болісно... та все ж я тебе зловив, – сказав, кинув його на берег, а сам зібрався пірнути знову... Аж раптом почув тупіт кінських копит.

"Напевно, це той зухвалий хлопчисько... на білому коні?!" – подумав він і, не бажаючи з ним розбалакувати, зачався під берегом.

Із-за очерету він не бачив, а лише чув, як той прив'язав вуздечкою до деревини коня, а сам пішов до плеса, туди, де пісочок і мілко...

За верболозами роздягнувся і з розгону шубовснув у воду. В цю ж саму мить Євгенко почув, як біля кладки щось хлюпнуло і зникло під берегом.

"Таке, як пірнула риба... Може, й риби живуть у нірках? Як знати?!"

І він, тримаючись за пасма трави, що звисала з берега, тихенько підступив до того місця. Пірнув. Намацав нірку... і схопив.

– Ого! Є! Є... Спіймав! – задоволено шепотів він. – Велика риба, хоч і слизька, – зауважив... і дістав із води. – А-а-а-а— а! – зарепетував, як побачив у своїй руці величезного зеленого скрекотня, що витріщив очі і несамовито кавкнув, бо Женя його міцно здавив. З огидою розтуливши пальці, він бачив, як далеко стрибонув важкий, невдоволений скрекотень... і зник у воді.

Той, хто купався неподалік, почув крик, пірнув, підплив ближче...

– Що, скрекотня спіймав замість рака?

– Та ні! – не зізнався Женя, а сам подумав: "І як цей задавака здогадався про скрекотня?". Десь глибоко у собі він сердився... ховався за незграбним мовчанням і не

знав, чому цей хлопець йому такий неприємний, бо не розумів, що саме так проявляється заздрість.

- А може, то був в'юн... чи миньок? А ти злякався і випустив. Хіба ти не знаєш, що миньки і в'юни - слизькі? Але юшка з них... дуже смачна! - прицмакнув рудоволосий пастушок.

Євгенкові дуже не подобалося, що цей хлопець все знає. "Не дивно, що його ніс - увесь в ряботинні, він надто допитливий!" - суплячи брови, роздумував він.

- А я... - продовжував пастушок, - знаю точно: миньки тут водяться і дуже не люблять, коли хтось каламутить воду.

- А я не каламучу! - заперечив Євгенко.

- Ти, мабуть, з міста?

- Ага! З міста... Приїхав погостити до родичів.

- А ти гарно плаваєш? - раптом поцікавився рудоволосик з таким же ім'ям.

Женя не знав, що сказати, бо тільки сьогодні навчився плавати... Та він розумів, що річка неглибока, і вигукнув:

- А ти наздожени! - і... поплив на мілководдя - у той бік, де на березі пасся прив'язаний кінь.

Він перший доплив до тихого плеса... Засміявся! Сплеснув руками... і розсипав довкола теплі бризки... "Як добре, що тут неглибоко", - тішився він... пірнув... і, як риба, вистрибнув із води.

Руденький не відставав. І вже за хвилику був біля нього... Та коли він виринув із води, Євгенко вщент розгубився. Застиг... Він стояв... дивився... і не знав, що й думати. Цей рудоволосий плавець був у дівчачому купальнику.

Насправді ж це була дівчинка. Женя, коли пасла корів, була постійно одягнена в джинси і картату сорочку, яка дісталася їй від старшого брата, що виріс з неї років з десять тому. В цьому одязі, а також в картузі - дівчинка і не здогадувалася, що була дуже схожа на хлопця. Її розхристана зачіска теж була більше схожа на нестрижену чуприну, яку іноді носять хлопчаки-підлітки...

- Дівчинка! Ти - дівчинка! - здивовано, вказуючи на неї пальцем, промовляв з якимось незрозумілим, дикуватим сміхом Євгенко.

- Авжеж... дівчинка! Ти... якийсь дивний! - сказала вона, образившись.

- Ха-ха-ха! - реготав хлопець.

- У вас там що, всі у місті такі дивакувати, невиховані хлопці? Чи тільки один ти такий?

- Ха! Ха! Ха! - не міг заспокоїтися Євгенко.

- Та ну тебе... - мовила Женя і вийшла з води. Не одягаючись, зібрала речі, відв'язала коня і на нім помчала, як вітер.

- Ха! Ха-ха-ха! Оце так! Дівчину сприйняв за хлопця... Дівчисько! Звичайнісіньке, рудоволосе дівчисько!

Насміявшись, наплававшись, Євгенко вийшов на берег. Одягся... Знайшов у траві спіяного рака і, почувши голос своєї тітоньки, яка кричала на корову, попрямував до

неї. Іде і сміється.

- І що тебе так розсмішило? - з цікавістю запитала вона.

- Та... Ось... дивіться, якого спіймав рака!

- Ах! І великий же... - дивувалася тітонька, а потім знов своє: - Женю... Ну, скажи, чого тобі так смішно? Мабуть, Євгенія розповіла щось кумедне?

- А Ви що, її знаєте?

- Знаю! Так що ж... Що таке смішне вона тобі розказала? Смієшся і смієшся...

Женя вже зібрався розповісти... Йому хотілося все викласти так, щоб не бути самому смішним... Але він не встиг. У цю хвилину почулось, що в лісі реве корова.

- Ой! Недогледіла! - вигукнула тітка стривожено. - Треба скоріш виганяти. А то далі зайде, ще заблукає... І тоді нам доведеться її шукати до ночі... От напасть!

- А давайте я! - озвався Женя і побіг у ліс.

- Повернись! Ти ж не знаєш лісу! Ще заблукаєш... - кричала услід йому тітка, але він ніби й не чув. - Ох, і впертий! Боже, хоч би не прийшлося і його шукати разом із короною! - хвилювалася вона.

Невдовзі Женя повернувся. Йому вдалось завернути неслухняну корову... Попасши корівок під лісом, вони погнали їх луками далі.

Так минув час... Радісно і неквапно йшов до завершення день... Сонечко опускалося до землі - все нижче... нижче... Велике... Червоне... котилось на захід, лишаючи світло на згадку чарівні вечірні промені, сповнені приємних турбот, пташиних пісень, ласкавого подиху річки, зеленого передзвону лугових царин* і спокою лісових галявин.

Череда гарно випасених корів прямувала додому. Кожна корова йшла з повнісіньким вим'ям молока. Женя був такий втомлений, що ледве ішов... Та він був щасливий... Бо побував на пасовиську, покупався у річці... зловив великого рака... а ще познайомився з Женею. Нарешті він побував у лісі, що так манив, коли він дивився на його темні шпилясті крони, що незмінно височіли над луками у такій синій... омріяній даліні.

*Царина - місцевість за селом, вигін, луки, поле.

Мурка і її щастя

Цю ніч Жені гарно спалося... Він ліг такий втомлений, такий виснажений, бо вперше у своєму житті пас череду. І от ця череда всю ніч йому снилась. Там були корови на всякі масті: руді, чорно-рябі, красно-рябі, сірі, білі, чорні... І такі вони були неслухняні! Він то і знав, що виганяв їх то з лісу, то з річки. І ніхто йому у цім не допомагав... Бо пас хлопець сам. Звичайно, коли є кінь, то пасти - одне задоволення. А уві сні у нього був кінь - гривастий, сивий, як дим вечірнього багаття.

Крізь сон донеслося, як задоволено зацокотіли лелеки, а потім почувся настирливий гавкіт собаки. Її будка якраз під вікном.

- Ну чого ти розгавкалася?! - сонно бурчав Євгенко. А тоді підвівся і побачив, як серед двору викачується кіт, а на нього гавкає Гіра. Собаку так назвали, бо їй так самій захотілося. Це підмітив Катрусин татко, який колись привіз її зі столиці. Кожного разу,

коли собака до когось лащить, у неї виходить "гі-р-ра, гі-ра"... Таке собі кумедне і приємне гарчання.

"Смішна... та все ж собака. Побачила Мурчика і рветься. Напевно, їй теж хочеться покачатися серед двору. Але у Гіри це не вийде, бо її прив'язали, щоб не ганяла курей", – спросоння роздумував хлопчик.

Раптом скрипнули двері. І у його кімнату увійшла кішка Мурка. Раніше, як тільки-но він сюди приїхав, то не міг так швидко, як Катруся, визначити по очах – де Мурка, а де Мурчик. Бо вони надто схожі... Як близнюки!

Тоді Євгенко постійно плував, де Мурчик, а де Мурка... І навіть одного разу дивився на Мурчика та стверджував, що це вона – Мурка... Але Катруся заперечувала і казала:

– Ні! Це кіт... Мурчик!

Коли Женя поцікавився, як вона визначила, Катя підійшла до Мурчика, погладила, поправила йому хвоста і відповіла:

– Не так муркотить!

Відтоді минуло більше місяця, і Мурка стала такою гладкою... Бо, як каже тітонька: має навести кошенят. От тепер Євгенко запросто може розрізнити, де Мурка, а де Мурчик.

– Мя-у... Му-р-р-р. Му-р-р-р. Мя-у! – озивалася кицька, граючи краєм простирадла, що звисало з ліжка.

– Киць... Киць... Киць... Стрибай до мене! – гукав її Женя. Жені подобалось гладити Мурку, яка встигла до нього звикнути та полюбити.

Кицька стрибнула на ліжку, і він посадив її собі на живіт.

– Не пручайся! Лежи спокійно... – наказував, вкриваючи її ковдрою.

Він помітив: цього дня кицька стала... якимось... інакше поводитися. Якщо раніше із задоволенням йшла до нього й викачувалась на ньому зверху, мостилася під боками і навіть на голові ... То зараз же... норovala втекти. Хоча сама зайшла до нього в кімнату.

– Ну чого ти? Невже не подобається, як я з тобою граюсь?

Але кицька не зважала на його слова і намагалася вилізти з-під ковдри, якою Женя старанно вкривався з головою.

Раптом... вона перестала пручатися. Вмостилась і жалібно занявчала.

– Не нявай! Я ж нічого поганого тобі не роблю, – сказав він і відчув щось тепле, вологе...

"Невже кішка хотіла у туалет... і після того, як я її не пустив, вона..." – подумав і враз скинув ковдру додолу.

– Та що це? Бридке, мокре... ворухиться! – скривився він. – Невже це миші, яких ти принесла за щокми, щоб мені показати? – запитав він у кицьки, а тоді... здогадався. – Це кошенята! – вигукнув хлопець, коли помітив, як з-під неї показалося сіреньке, з білими цятками, сліпе кошенятко. – Кошенята! Народилися кошенята! – крикнув він на всю хату.

Першою його почула Катруся, яка спала у сусідній кімнаті. Прийшла. Подивилась

на нього щасливого і схвильованого.

- Чого ти?.. Які кошенята? - не розуміла вона, потираючи очі.

- Ось! Не бачиш?.. На ліжку!

- А... А як це... Їх Мурочка народила в тебе під ковдрою?..

- Ага!

Катя недовіжливо подивилась на Женю, а потім помітила мокру пляму на його майці, засміялась і мигцем вибігла з хати - розказати про все своїй матері, що поралась у дворі. Женя поспішив слідом. І з порога почув:

- Мурочка навела кошенят, коли Женя ще спав... Він спав... а вона... - сміялась дівчинка, - навела на ньому... На животі!

- Та ти що? Невже - на животі?..

- Так! У нього на майці навіть пляма лишилася. Ось! - показала дівчинка, підійшовши до Жені.

- Та ні! Не на животі... - пояснював він, - поряд!

Мама поспішила до хати... Зайшла в хлопчикову кімнату...

- І справді... - сказала вона, побачивши кицьку, що лежала на ліжку і старанно вилизувала свою малечу. - Видно, ти, Женю їй дуже сподобався, раз вона народила їх на тобі...

- Та ні... кажу... Поряд!.. Не на мені!.. - доказував хлопець, бо не хотів, щоб з нього сміялась Катруся...

Та це було не таким вже й важливим.

Руде сновидіння

Ну чому тут зі мною стаються всілякі казії*?" - роздумував Женя, хоча жодного разу не пошкодував, що батьки привезли його у село. Такої, як тут, краси він ніколи не бачив. Де ж побачиш... таке у великому місті?.. У дворі - лелеки! Перед двором - трави зелений килим! Пройтися вулицею... - і гай... В городах - квітучі, багаті духмяними травами луки, що тягнуться... тягнуться... і, широко розпроставшись, обіймають гай. Ліворуч села - широкий вигін, річка... А далі... ген-ген - височіє сосновій ліс, наче вельможа-велетень, розлігся на схилах... Його сосни подекуди розбрелись луками... Та він їх не сварить... не сердиться... А все поглядає, киває верхівками і дбайливо вкриває зеленими хвойними кожухами плечі височини, що здимає свої пороги із заходу на схід, прямуючи через сусідні села.

Якби ж то Катя не була такою насмішкливою, то я б не зважав, хай би й ставались зі мною ці смішні випадки... А то ж! Ніяк не забуде пригоду з Муркою і її кошенятами: усім на світі розказала, що кішка навела їх на ньому.

Євгенко спершу відпирався. А тоді... перестав щось доказувати, мовляв:

- Що ж... Кажи, що хочеш. Мені байдуже! Те, що так вийшло, вказує на те, що кицька відчула, що я - хороший, добрий... і вирішила народити у мене під ковдрою... А до тебе, Катю, вона чомусь не зайшла... Увійшла в хату - і прямо до мене.

- У моїй кімнаті були зачинені двері! - пояснила дівчинка.

- Аякже... Тепер можна казати, що завгодно... Я ж не бачив! Тоді, мені було не до того, щоб дивитися на двері твоєї кімнати, - посміхався Женя.

*Оказії - смішні дивні випадки.

- Ма-а-мо! Ма! А Женя каже... - заскімлила Катруся і побігла до мами, щоб нажалітися.

"Ну, що з нею вдієш?.. З цією Катрусею...- подумав Женя. - Отож... зараз нажаліється, і тоді тітка буде сердита на мене... І як знати... можливо, й не випустить з двору, коли буду вперто доказувати свою правду. Хоча... Нехай жаліється... Втечу! На якийсь час зникну... А куди? - він окинув поглядом двір і зупинився на сіннику. - Сховаюся там... на сіні! - вирішив, а тоді згадав: вони частенько ховалися там з Катрусею. - Ні, там знайдуть враз", - збагнув і подивився на високу копицю соломи, що притулилася до посивілого дерев'яного сінника, мов жінка до чоловіка.

- Та й високо ж! - сказав він, як підійшов до копиці. І... від городу, щоб його не помітили, почав лізти на верх копиці, щоб там залягти й затаїтися. Трохи піднявся... Та раптом підосви його черевиків попливли по слизькій вертикальній поверхні, і він упав на землю зі жмутками соломи в руках. Незважаючи на невдачу, Євгенко, спробував ще раз... Вхопися руками міцніше, став підніматися... Але знову впав. Переконавшись, що забратися на копицю не просто, хлопець, вирішив потайцем пройти сусідніми городами і сховатися в гаї. І побіг шелесткою кукурудзою, поміж соняшничиння, по рядках буряків, моркви... по картоплі, зачіпаючись за сухе огудиння, притовкуючи репані горбочки землі, з яких де-не-де визирала картопля. Та поки пробирався через гарбузи, зчісуючи ноги колючим бадиллям, він перехотів ховатися в гаї... Хоч знав, гай великий, і там можна сховатися так, що його шукатимуть дуже довго. А Катруся... так і взагалі не знайде.

Але, сховавшись десь там, він не бачитиме, як його шукатимуть... І якщо це буде Катруся (а вона ж любить вишукувати), то вона неодмінно надумає і скаже своїй мамі, що він побіг до болота.

"Треба сховатися так, щоб бачити: де вона ходитиме, що робитиме і в кого питатиме..." - подумав Женя і, пробігши через усі сусідські городи,

опинився серед стежки, що починалася в луках і вузькою зеленою змією простелялась до гаю, а також до подвір'я бабусі, що любить носити великий білий капелюх.

Перед березовим гаєм росла густа лобода, там він і сховався. Ліг на живіт і чекає, поглядаючи на стежку... Так лежати йому швидко набридло, він перекинувся на спину і, закривши очі, став слухати, як лагідно торкається лободи вітерець, як лопотить її листя... як тихо і величаво дихає гай... а вгорі... Ластівки! В'ються, шелестять крилами...

Євгенко розкинув руки, зажмурих очі і незчужся, як заснув.

І сниться йому кінь. А на коні - дівчинка, та, що під час канікул пасе фермерську череду. Можливо, він і забув би про неї, якби її не звали так само, як і його, - Женя.

Що й казати! Він частенько про неї згадував і не хотів визнавати, що ця смілива

дівчинка йому подобається. І от вона йому сниться... Як і тоді... верхи на білому коні – мчить, як вітер. Аж ось спинилась... Прив'язує за вуздечку коня у гаї і прямує до нього. А він лежить у рясній лободі і ніби не чує її кроків... Коли вона підійшла і повільно нахилилась до нього, він закрив очі і став чекати, що ж буде далі.

Вона ж... шепотіла йому на вухо якісь смішні, дивні звуки, слова на іншій, незрозумілій мові... І він слухав... слухав... Аж поки вона не заходила лоскотати йому обличчя пасмами свого рудого волосся, що встигло відрости до пояса. Від цього приємного лоскотання Женя почав поволі пробуджуватися... Відкрив очі і побачив козу Мекку. Вона зривала вершечки лободи, жувала і лоскотала йому шию, обличчя своєю рудою бородою, плямкаючи на вухо.

Євгенко її не лаяв, бо не злякався. За час, проведений у селі Дивному, він звик до цієї кози. Та все ж він не міг втриматися від сміху і розсміявся – голосно, вільно – від душі.

Не зважаючи, що його помітять, він заливався сміхом у лободі, гладив козу і думав: "І як Мекка дізналась про дівчинку, якій мені соромно глянути в очі? Невже ця... неслухняна бабусина коза навіяла мені цей сон?!"...

Казкові миті дивного літа

Серпень виявився жарким, хоча й стало раніше темніти.

Увечері, коли за обрій ховалося сонце, повітря вихолоняло, і вночі було прохолодно. А потім, наступного дня, знову являлася спека.

Городами котився п'янкий дим від вогнища: з тріском горіло сухе картоплиння.

– Як швидко промайнуло літо... – зітхнув Женя. Лелеки вже відлетіли. Він дививсь на самотнє лелече гніздо і, сумуючи за їх радісним цокотанням, відчував, що не набувся в гостях. Раніше, допоки він не приїздив сюди, все у його рідному Харкові здавалось йому найгарнішим у світі. А тепер, коли він надихався садами, луками, річкою, березовим гаєм, сосновим лісом і відчув як пахне земля, то пізнав якийсь інший – щирий і живий, сповнений земної краси, відкритий кожному світ.

Євгенко знав: у місті, сповненім повсякденного шуму, байдужого нескінченного ритму, йому не вистачатиме цих росянистих світанків, а також щебету пташок, стежки, що кличе в гай, зеленого квітучого берега і такої тихої дзюркотливої річки, що, прямуючи через усі луки, звертає до лісу, і вони перешіптуються, удвох таємничо гомонять... гомонять... про все, що їм заманеться.

За літо Женя звик до гостинних родичів. Звикнув до їхньої Гіри.

"Ця собака така розумна і терпляча до Мурки з Мурчиком, що так полюбляють її дражнити. А корова Рябка... Вона повертається з пасовиська і не пройде повз мене, щоб не облизати своїм великим вологим язиком", – роздумував хлопчик, сидячи наверху розлогої старої шовковиці, що росте серед саду. Крізь її ажурне віття і прохолодне глянсове листя, він дививсь на сусіднє село, що виднілось ген-ген... за річкою, за вербами, луками... Дививсь на обриси даленіючих вулиць, хат, що здавалися такими маленькими, як коробочки сірників... А потім побачив Катрусю. Нишком, повз

кукурудзи, стежкою через город вона прямувала до річки.

Поки Женя злазив з височенного дерева, дівчинка була вже далеко.

- Все одно дожену! - сказав він і побіг.

Довкола розходився бурхливий шелест. Женя був схожий на парусник, що линув сонячним океаном, розрізаючи хвилі шелесткої, високої кукурудзи, соняху... повз пузатих червонястих гарбузів, чорнявих жовтобоких кавунів, кущиків запашних чорнобривців і всього, що росло біля стежки... Однак поки він біг, Катруся зникла.

"Мабуть, біля кладки ловить равликів", - подумалось йому. Та коли прибіг до річки, то її не побачив. Прислухався... Подивився довкола - нікого нема! Тиша... Лише бабки лускотять над осокою.

- Де ж ти є?..

"Напевно, Катруся побачила, що я біжу слідом - сховалась і зараз стежить за мною", - міркував Женя і вирішив її не шукати, а піти навідати "Бабусю у білому капелюсі". Він ішов луговою стежкою і був упевнений, що Катя його наздожене.

Щодо бабусі... Її справжнє ім'я ніхто і не згадував. Так повелося через те, що її звали, як і більшість бабусь у цьому селі, - Ганна. Її прізвище також було дуже поширеним серед односельців... І щоб не уточняти, яка саме Ганна, її називали просто: "Бабуся у білому капелюсі", або "Білий капелюшок", через те, що вона дуже любила його носити. І тоді було ясно, про кого йдеться розмова.

Пройшовши викошеною прогалиною, повз вільшичок, а потім і повз бабусиного городу, Женя опинивсь біля хвїртки, над якою звисла ледь пожовтілі віти черешня. Постукав і став чекати. У дворі не чути було бабусиних кроків.

"Мабуть, її нема вдома", - подумав він, ще трохи посидів на лавці, подивився на гострокрилих білогрудих ластівок, які злітались у велику зграю, що розвівалася над вулицею, а потім вирішив сходити у гай.

Стежка, як і раніше, безмовно кликала у глибіню хороводів білокорих беріз. Тепер вони були ще гарнішими, веселішими: з віт, наче золоті монетки, падали додолу перші пожовклі листочки; крізь шовкові непричесані крони лилося ясне синє небо... Над стежкою співали пташки. У їх голосах чувся смуток, бо скоро закінчиться літо. Гай подитячому щиро, безтурботно шумів, віщуючи теплу осінь.

Женя ішов, милувався, вдихав пахощі листя, землі і хмільного передосіннього вітру... А потім... помітив два гарненькі підберезники, що росли у шовковій траві і горнулись одне до одного товстими смаглявими шапками.

Зірвав їх і почув, як із гущавини хтось до нього озвався. Хлопчик відразу упізнав цей голос. Так, це була "бабуся у білому капелюсі".

- Що, ото і все, що знайшов? Лише два?

- Так, бо я тільки прийшов.

- А я тут із самого ранку. Вдосвіта встала, похазяйнувала трохи по дому та й вирушила у гай - по гриби, - мовила бабуся і поставила перед собою кошик. Він був повен грибів. Там були і підберезники, і рижики, і боровики - чистенькі, обібрані від сухих травинок і листя, великі та маленькі.

Женя поглянув на кошик, на бабусю... Ця бабуся завжди у хорошому дусі. Вона весела і така вправна, хоча й трішечки згорблена. Її погляд такий світлий, лагідний, щирий і теплий... А зморшки, немов павутинки, що ненавмисно торкнулися її вій і побажали зостатися на її усміхненому обличчі.

- Бабусю, а скільки Вам років? - поцікавився хлопчик.

- Скоро буде вісімдесят п'ять.

- Ого! - здивовано вигукнув він. А бабуся замріяно подивилась навколо і сказала:

- Я дуже люблю природу - це вона додає мені сил. Ось і увесь секрет мого довголіття!

Старенька розповіла Жені про те, що коли приходить до гаю, то вітається з його деревами, кущиками, травою... А гай шумить їй у відповідь і просто, по-своєму, таємничо каже, що за ярком, у протилежному боці, там... за трьома березами, що ростуть з одного кореня, є грузді, підберезники... А праворуч від болота, під старими дубами, ростуть боровики.

Бабуся Ганна каже, що у гаїв, лісів, дібров, скверів є душа, що радіє від щастя, коли бачить добрих людей, які люблять природу, і журиться тоді, як хтось приходить і нищить дерева, мурашники або лишає після себе сміття.

Женя уважно слухав бабусю і думав: "Напевно, такої бабусі у місті не знайдеш... А як хочеться, щоб вона увесь час була поряд... Жила хоча б десь на сусідній вулиці".

- Частіше приїжджай, мій хлопчику... І ми будемо разом ходити і в гай, і до лісу... - промовила старенька, ніби почула його думки. Потім дістала із кишені шовкову торбинку, вибрала з кошика п'ять величезних боровиків, поклала в неї і подала йому зі словами:

- Візьми! З цих грибів вийде смачний суп.

Жені ніяково було їх брати. Бо сам він знайшов лише два... І то - невеликих.

Але щоб не засмучувати добру бабусю, він таки узяв торбинку з грибами... Подякував і побіг веселий додому.

Прибіг. І відразу ж виклав гриби на стіл.

- Які гарні боровики! Де ти їх знайшов? - допитувалась тьотя Ніна.

- У гаї, - коротко мовив Женя. Він бачив, з яким радісним подивом вона оглядає боровики, і стидався зізнатись, що їх знайшов не він. Тітонька взяла ті гриби, помила і заходилася готувати суп. Женя ж... пішов шукати Катрусю, яка й досі гуляла у луках. Йому було прикро, що вона заховалася і не хотіла до нього виходити. Та раптом він її помітив. Катя сиділа на бережку під вербами і розглядала маленьку зелену жабку.

- А де ти була?.. Я шукав тебе, шукав...

- Ну і що, як шукав... - не зізналася дівчинка. Насправді ж вона була біля річки у тихому мальовничому місці, непомітному іншим через верболози та густий очерет.

Ступаючи пухнастими килимками трави, попід річкою, діти спостерігали, як багріє вдалині небокрай. Настає вечір і легкою туманною ковдрою вкривається берег. Ріка щось собі тихенько наспівує і, наче мати, гойдає на своїх золочених хвилях важке вечорове сонце.

А в траві таємничо народжується чарівнича музика цвіркунів. Стиха пищать комарі... В очереті протяжно обізвалася жаба...

Коли сонце сховалось за обрій, і верби, трави, очерет і ріка відчули подих могутнього звечорілого неба... Євгенко й Катруся вже були вдома.

- А що це так смачно пахне? - вигукнула дівчинка, зачувши з вулиці приємний грибний аромат.

- Грибний суп!

- А звідки ти знаєш?

- Бо це я приніс ці гриби.

Такого смачного супу хлопчик раніше не їв. Він з'їв повну миску і ще попросив добавки. А потім, коли за вікнами зовсім стемніло, вони з Катрусею, як зазвичай, вийшли у двір подивитись на зорі.

- Ось - Велика Ведмедиця!

- А ось це - Мала!

- А о-о-о-н - Полярна зірка!

- А це сузір'я схоже на змію.

- А он ті три зірочки, що мерехтять рядочком... вишикувались, наче ґудзики на моєму платті, - зазначила Катя.

- Дивись! Комета! Та он же вона...

- Ах! Яка яскрава! Мерщій загадуй бажання!

І Євгенко загадав: йому хотілось зостатися у селі.

Наступного дня по хлопця приїхали батьки. Він радо обіймав тата і маму, які так за ним скучили... Йому згадалося місто... однокласники... друзі, що живуть поряд - в одному дворі... Хотілося їх побачити і розповісти про те, як красиво в селі сходить сонце... як у туманній ранковій далині мрійливо вітається ліс... як ласкавою тихою хвилиною вечорову зорю напуває ріка... як потайки, раз у раз, кличе стежка в березовий гай... похвастати, які гостинні в селі живуть його родичі, і що над їхнім затишним подвір'ям, на сухому кленовому стовбурі височіє лелече гніздо... Кортіло також розказати, що там - в селі Дивному, біля самісінького гаю, живе незвичайна бабуся.

...Женя повертався. Їхав додому. У місті на нього чекало інше, давно йому звичне життя... дім... друзі... школа...

Він знав, що скучатиме за селом, і не випадково захопив із собою пучечок звіробою, якого нарвав сам у лісі... І коли до нього завітають друзі, він заварить їм чай. Від солодкого, пахучого, сповненого лісових пахоців, теплих дощів, ласкавого сонця чаю зі звіробою, всі вони подумки полинуть туди, де щасливих променів не жаліє сонце, де небо таке ясне і безкрає, де квітує на хвилях духмяне латаття, де у вусатій траві над стежками зачалися і чекають на кожного з них казкові миті дивного літа!

17.09.17 р.